

2. Закон Латвійської Республіки «О державній тайні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.lib.rada.gov.ua.

3. Закон Литовської Республіки «О державній та службовій тайні» [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.eos.ru.

4. Закон Республіки Молдова «О державній тайні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.law-moldova.com.

5. Климчук С. Проведення порівняльного аналізу законодавства в сфері інформації з обмеженим доступом України та країн-членів НАТО. С. Климчук // Юридичний радник. – 2006. – № 11. – С. 9–16.

6. Олійник В. Удосконалення охорони державної таємниці України крізь призму аналізу законодавства держав-учасниць СНД / В. Олійник. Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 4. С. 59–66.

ТИПИ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ ТА МІСЦЕ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ СЕРЕД ПРАВОВИХ СИСТЕМ СВІТУ

ПИЛЬГУН Н. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії держави і права*

ЛУЧОК А. М.

студентка Навчально-наукового юридичного інституту

ДВНЗ «Національний авіаційний університет»

м. Київ, Україна

Правова система, як наукова юридична категорія є об'єктом ретельної уваги та дослідження науковців різних країн світу. Сучасний стан існування та функціонування правових систем характеризується гармонійним поєднанням, інноваційним розвитком її структурних елементів. Враховуючи, що явища правотворчості та державнобудівництва мають велике значення в формуванні держави, можна впевнено зазначити те, що на правову систему покладається завдання системотворення та регулювання правових процесів, які повинні забезпечувати єдність, системність та ефективність законотворчої бази держави.

Термін «правова система» являє собою конкретно історичний, реально існуючий комплекс юридичних засобів і явищ в державі, які пов'язані між собою. Вона безперервно вдосконалюється та змінюється в ході історичного розвитку держави тобто – постійно розвивається і не є статичною.

Існує величезна різноманітність визначень систем, які пропонують вчені-філософи, соціологи, юристи. Так С. Б. Кобринська визначає правову систему, як цілісне багаторівневе утворення, яке відображає сукупність взаємопов'язаних юридичних засобів (явищ), а також, в якості елементів, викликає такі правові явища, які забезпечують єдність соціальних і правових аспектів. Професор О. Ф. Скакун під правовою системою розуміє комплекс взаємопов'язаних і узгоджених юридичних засобів, що призначені для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, виникаючих внаслідок такого регулювання. Професор П. М. Рабінович, розглядаючи правову систему і систему права, зазначає, що правова (юридична) система – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі, або у групі однотипних держав, до складу якої входять: різноманітні правові акти і діяльність відповідних суб'єктів по створенню таких актів; різноманітні види і прояви правосвідомості; стан законності та нею деформації [1]. Узагальнивши ці визначення, можна зазначити, що правову систему – це упорядкована сукупність постійно функціонуючих елементів в державі, взаємопов'язаних і взаємодіючих один з одним, яка має відносну самостійність і органічну єдність, що характеризуються її внутрішньою цілісністю.

Узагальнююча теоретична модель правового змісту правової системи визначається правовим типом, який має штучний характер. Правовий тип, це результат наукової класифікації, що відображає загальні та особливі риси конкретних національних правових систем. Розрізняють три основні типи правових систем сучасності: романо-германського типу, англосаксонського типу, релігійно-традиційного (заїдеологізованого) типу.

До романо-германської сім'ї відносять правові системи, які з'явилися у континентальній Європі на основі Римських, канонічних та місцевих правових традицій. За висловленням Рене Давида, вона є першою сім'єю (крім Римської імперії), з якою ми зустрічаємося у сучасному світі. Дана система відрізняється нормативною упорядкованістю і структурованістю джерел, стійкими демократичними правовими принципами, дотриманням вимог та норм юридичної техніки. «Носіями» даної системи були найбільш могутні держави: два тисячоліття тому назад Римська імперія, дещо пізніше такі держави Європи, як: Франція, Німеччина тощо. Їх вплив на життя Європи і країн інших континентів, як у культурологічному значенні, так і у військово-політичному і еконо-

мічному був беззаперечним. Континентальна система набула характеру універсальної з тими особливостями і модифікаціями, які вона зазнала в різних регіонах світу. Правові системи цієї сім'ї поділяються на дві групи: романську і германську. До першої групи належать правові системи Франції, Італії, Іспанії, Бельгії, Люксембургу та Голландії; до другої групи відносять правові системи ФРН, Австрії, Швейцарії та ряду інших країн. Однак бурхливий розвиток напрямку цієї правової сім'ї в останнє століття спостерігався і в інших регіонах світу [2].

До англосаксонського типу відносяться правові системи багатьох країн світу. Серед них: Об'єднане Королівство Великої Британії, Північної Ірландії, США, Австралія, Канада, Нова Зеландія, тобто в основному це колишні колонії Англії. Це такі правові системи, головним джерелом яких є судовий прецедент (загальне право). Зараз прецедент називається рішенням суду по конкретній справі, причому обґрунтоване даного рішення має ставати правилом, обов'язковим для всіх судів тієї чи більш низької інстанції при розгляді аналогічних справ. При створенні судового прецеденту суддя не створює нову правову норму, він узагальнює те, що «випливає з загальних початків права, закладених людській природі». Отже, суддя в своїй діяльності має дуже широке повноваження [3].

Існує ще один тип сучасної правової системи, як релігійно-традиційна правова сім'я, яка виступає як сукупність або релігійно-правових систем держав, що базуються на віровченнях, або традиційно-правових систем держав, що ґрунтуються на звичаєвому праві, пристосованому до нових національних відносин. До релігійно-правових систем зараховують: мусульманське право, іудейське право, індуське право, канонічне право християнської релігії. До традиційно-правових систем належать: японське право, далекосхідне право, звичаєве право окремих держав Африки, Азії, Океанії. У країнах, що утворюють «родину релігійного права» відсутній розподіл права на приватне і публічне. Є законодавство, але нормативно-правові акти, як джерело права мають вторинне значення, оскільки не держава і суспільство, а Бог є головним творцем норми та права раз і назавжди [4]. І цей напрямком концепція вчень про природу правових систем світу.

Яке ж місце посідає правова система України між правовими системами інших країн світу? Відповідь на це питання залежить передусім від домінуючого критерію, який покладений в основі класифікації правових систем. Якщо домінуючим вважати юридичну техніку (структуру джерел права та системи права, особливості способу тлумачення та процесу правозастосування), то більш вираженою концепція романско-германського права. Сьогодні не існує суттєво

відмінностей національної правової системи України від романско-германського права ні за способами створення правових норм, їх тлумачення, використання у правозастосовчій практиці. Сьогодні рух зроблений і в напрямку зміни праворозуміння: офіційно визнано ідею верховенства права, пріоритету прав людини, правової соціальної демократичної держави, поділу права на публічне та приватне, неприпустимості приватної власності, характерні для європейської правової традиції. Втім, сьогодні не можна констатувати, що правова система України є повноправним членом романско-германської сім'ї. Повернення постсоціалістичних країн до романско-германського права відбувається різними темпами. Так, щодо правових систем деяких країн Східної Європи (зокрема, Польщі, Чехії, Угорщини, Словенії) вже сьогодні можна зробити висновок про відсутність перешкод до їх «усиновлення» романско-германським правом. Україна, на відміну від них, досягла значно менших успіхів у зближенні своєї правової системи з романско-германським правом. Тож сучасна українська правова система є правовою системою перехідного типу, що лише тяжіє до романско-германської правової сім'ї. Обраний Україною стратегічний напрямок до Європентричності дозволяє прогнозувати приєднання її правової системи до сім'ї романско-германського права, як повноправного члена, після успішного завершення політико-правових реформ. Провідним вектором цих реформ повинне стати наближення української правової культури до європейських зразків.

Із ширше наведеного, можна зазначити, що на даному етапі розвитку різних країн світу існує декілька правових систем, які постійно функціонують і вдосконалюються. Дані зміни в державі, як в суспільно-територіальній організації, свідчать про розвиток та прогрес суспільних відносин в цілому. Люди намагаються знайти ту концепцію права, яка є більш зручнішою, функціональною та комунікативнішою для державотворчих процесів. Дані концепції правової системи допоможуть швидше та простіше реалізувати ті функції держави, які необхідні для її безпосереднього розвитку. Удосконалення правових систем допоможе впровадити принцип прозорості в діяльності державної влади і вирішити багато проблем, які постають перед державою. Саме для того, щоб було легше відслідковувати процеси, які відбуваються в державі і наслідки, які виникають як результат цих процесів, правові системи об'єднують в сім'ї.

Тож зауважимо, що Україна має свою правову систему, яка розвивається і перебуває на шляху вдосконалення та переорганізації. Україна на даному етапі свого існування та вдосконалення системи державотворення і правотворення тільки шукає вірний напрямок для розвитку правової системи, так як її формування потребує радикальних

ресурсом. І для того, щоб його знайти, Україні необхідно вивчати, досліджувати правові системи інших держав, аналізувати дії та процеси, які в них відбуваються, щоб не допускати тих помилок, які вже були допущені в інших країнах. Також необхідно звернути увагу на історичні мити нашої держави, походження і ментальність, щоб ефективно функціонально реалізувати ту правову систему, яка б була зручніша тільки для деяких прошарків населення, а для всього українського суспільства. Для вдосконалення та перебудови правової системи України необхідно багато часу, сумлінної праці, терпіння та досвідчених спеціалістів, але проблеми з будівництвом правової системи існували усіх країн світу. Це є невід'ємною частиною входження Європейського співтовариства та формування у державі громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Поняття, структура та функції правової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/2010-12-16-20-00-40/19-2010-17-12-39-56/347--xxvi---.html>
2. Романо-германська правова сім'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/2702.htm
3. Англосаксонська правова система [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/Konspekt/TDIP/055.htm>
4. Релігійно-традиційно правова сім'я та її особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/1350082>